

Marsvinsholms balustrader
finns också runt slottets tak
och de två tornen.

RENÄSSANS FÖR STOLT SKÖNHET

Kolonner, skulpturer och utsmyckning i natursten. Det finns många sätt att skänka gården extra glans. Marsvinsholms slott i Skåne ramas in av ståtliga balustrader som med åren fått allt större skador. Nu har de renoverats.

AV ANN KÄLLMAN FOTO BJÖRN BJELKE-HOLTERMAN

Den pampiga praktgaveln pryds av frukter, putti och festonger (girlander).

Gårdens exteriör och omgivning har i alla tider haft stor betydelse. Ornamenter, vackra lanterniner, stenläggningar och parker visade rikedom och gav en betagande skönhet som på många håll går att njuta av än i dag.

Björn Bjelke-Holterman.

Marsvinsholms slott utanför Ystad uppfördes på 1600-talet men dess fantastiska balustrader kom till vid en ombyggnad på 1850-talet. Stilen var tidstypisk Kristian IV, liknande nyrenässansens. Balustraderna sträcker sig runt slottet,

längs vallgraven och bron och finns även på slottets tak och de två tornen. Räknar man varje balusterdocka blir det 690 stycken!

–De ger karaktär åt hela gårdsanläggningen och är ett skydd mot att hamna i vallgraven, säger Marsvinsholms ägare Tomas Jacobaeus.

Han berättar att takets balustrader kom till mer för att imponera på folk än av praktiska skäl. Förr gick vattnet ända upp mot slottet, men det fylldes igen med en fem, sex meter bred spatsergång runt huset.

–Därför har det blivit sättningar i marken och överliggarna har spräckts.

För fyra år sedan var det hög tid att renovera >

Arkitekten Christian Zwingmann skapade Marsvinsholms speciella nyrenässansstil vid ombyggnaden 1856–1857.

»Slottets fantastiska balustrader kom till vid en ombyggnad på 1850-talet«

De grå balusterdockorna är i cement, de gula i terrakotta där ytans cementskikt nöts av.

TEATER I PARKEN

MARSVINSHOLMS SLOTT ligger utanför Ystad i Skåne. Den ursprungliga renässansborgen uppfördes på 1600-talet av Otte Marsvin. Genomgripande ombyggnader skedde 1782–1786 och 1856–1857, den senare ledd av den danske arkitekten Christian Zwingmann. Slottet har ägts av bland andra Otto von Königsmarck, Erik Ruuth och Julius Stiernblad. Godset omfattar 625 hektar och nuvarande ägare är Tomas Iacobaeus. Under sommaren ordnas konstupställningar och teaterföreställningar i parken.

Balusterdockor med kannelyrer – räfflor – före renoveringen.

> balustraderna som hade omfattande skador. Byggnadsantikvarien Björn Bjelke-Holterman på Tyréns i Malmö gjorde en skadeinventering och lämnade förslag på hur renoveringen skulle utföras.

– De äldsta balusterdockorna är gjorda i cement, som var relativt nytt när balustraderna kom till 1856–1857. De andra är i terrakotta som överdragits med cement, säger han.

Det finns tre typer av balusterdockor på Marsvinsholm. På taket finns en typ som inte har några utsmyckningar. De mot vallgraven har dekor av äggstav, pärlstav och medaljonger. Terrassens balusterdockor vid slottets huvudentré skiljer sig genom att också ha kannelyrer, räfflor, i skaftet.

Mellan balusterdockorna står postament som gör balustraden stabilare. De har dekor av sköldar och består av en kärna av tegel täckt med cement. Ett av postamenten var i så dåligt skick att sköldarna måste gjutas om. Arbetet underlättades av att gjutformarna fanns kvar på vinden!

Allt hade en beläggning av smuts, alger och lavar.

– Alger och lavar trivs i vallgravens fuktiga miljö. Lavar har rötter som tränger in i stenen och vid rengöring är det ofta bara den synliga delen av laven som kan tas bort, säger Björn Bjelke-Holterman.

Vissa lavararter är också aggressiva mot stenen, de löser upp ytskiktet och får mineral-

kornen att lossna. Lavar och alger håller också fukt som på sikt kan bidra till frostsprängningar.

– Skadorna var ganska omfattande med sprickor och håligheter. Länsstyrelsens bidrag till kulturmiljövård täckte 90 procent av kostnaderna för att laga balusterdockorna och takets praktgavel med motiv av frukter, festonger (girlander) och putti.

MED BORSTNING och högtryckstvätt gjordes balustraderna rena och behandlades med algbekämpningsmedel. Balusterdockorna, postamenten och den ståtliga praktgaveln fick sprickorna fyllda med lagningsbruk. Yterna stärktes med silikatimpregnering som täpper till porer och gör materialet jämnare.

Renoveringen utfördes under sex månader 2008, några restarbeten fortsatte året därpå. Björn och ägaren Tomas Iacobaeus önskar att pengarna också hade räckt till en ordentlig renovering av överliggarna och till jord att fylla på där sättningar finns. Men slottet är inget byggnadsminne och har inte högsta prioritet när länsstyrelsen fördelar bidrag.

– Överliggarna i kalksten hade sprickor som gjorde att de vippade fram och tillbaka. Fogarna fylldes i med bruk för att stabilisera konstruktionen, säger Björn Bjelke-Holterman, och tillägger:

– Resultatet är en balansgång mellan säkerhet, hållbarhet och ekonomi. □

Barsebäcks nuvarande huvudbyggnad är inspirerad av holländsk renässans.

Första hjälpen mot ödsliga ytor

Det finns hjälp mot ödsliga gårdsplaner och trista trädgårdar. Krukor och urnor fyllda av prunkande växter skapar enkelt en Medelhavsträdgård. Och entrén får en elegant inramning med doft och färg.

Cadabra Design är ett företag som specialiserat sig på att importera stora handtillverkade urnor och krukor i terrakotta och stengods från Italien och Asien. På Barsebäcks slott utanför Lund står två urnor utanför huvudentrén.

– De har det Hamiltonska vapnet från den grevliga sidan, en sköld med uppåtvänd halvmåne och fembladiga blommor. Urnorna är gedigna och ger ett enhetligt intryck >

På de patinerade urnorna Olivio Gigante finns familjen Hamiltons släktvapen.

En fin inramning av entrén med Vaso Festonato (1 600 kr/styck) och lagerträd.

Ett buxbomsklot trivs i Vaso Coppa, 3 400 kr.

Vaso Knossos är 80 cm hög. Pris 7 500 kr.

> som passar bra in i slottsmiljön, säger slottets ägare Christoffer Hamilton.

Produkterna tillverkas enligt äldre traditioner genom att leran byggs upp för hand mot formar. De flesta modellerna är mycket gamla och har använts för förvaring av spannmål, vin med mera.

–En viss anpassning har skett, till exempel har bottenarna blivit större för att ge ökad stabilitet. Amforor, förrådskärl med två handtag, och urnor hade förr spetsigare botten för att bland annat kunna staplas i träfack i båtarna, säger Dan Andersson.

Tillsammans med hustru Mie driver han företaget sedan två år.

De höga urnorna fungerar fint som solitärer eller i grupp med eller utan växter. Man kan hänga en innerkruka i kragen för att lätt kunna byta ut växterna under säsongen. Annars fylls urnan med lecakulor eller sand i botten och ett jordlager närmast växten. Den är också dekorativ utan växter. En annan möjlighet är att fylla urnan med vatten och plantera vattenväxter där. Med ett pumpsystem kan vattnet flöda över kanten.

–Bränd lera är ett oöverträffat material för odling, det andas vatten och syre och balanserar temperaturväxlingar. Dessutom är det vackert, har god frostbeständighet och åldras med behag, säger Dan Andersson. □

Barsebäcks vackra lyktstolpar pryds av det Hamiltonska vapnet med liggande halvmåne och blommor.

SLOTT AV GRÅSTEN

BARSEBÄCKS SLOTT är beläget ett par kilometer nordväst om Löddeköpinge, nära Öresund. Gårdens historia går tillbaka till medeltiden och under 1200-talet ägdes den av släkten Barsebec. Huvudbyggnaden är byggd av gammal gråsten och har ändrat utseende många gånger. 1743 köptes slottet av greve Gustaf David Hamilton av Hageby, som lät bygga till en våning på slottet samt ersätta de tidigare uthuslängorna med paviljonger. 1767 gjorde han Barsebäck till fideikommiss i familjen Hamilton. Till godset hör i dag 1 700 hektar åkermark.

Utsmyckning för slottsparken ►